

■ ILS 22 DA SETTEMBER DECIDA IL PIEVEL DAVART...

... la lescha d'epidemias

Da tge sa tracti?

La lescha d'epidemias datti gia dapi 40 onns. Cunzunt era sin giavisch dals chantuns han il cussegl federal ed il parlament repassà ed adattà la lescha als basegns dad oz. Il 2009 hai per exempel dà problems cun la coordinaziun en il cumbat cunter la gripa da portgs. Suentar la revisiun duessan las autoritads pudair agir a moda effizienta sche privlusas malsognas contagiusas sa derasan en Svizra.

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

Pliras gruppaziuns han fatg in referendum per impedir la revisiun. Il crap da stargpitsch è l'obligaziun da laschar vaccinar. En il carnet da votaziun stat scrit: «Nagin na po vegnir vaccinà cunter sia veglia». La lescha na franchisescha quai dentant betg explicit en in artigel. Il cussegl federal sincerescha ch'ins cuntinueschia cun la pratica vertenta da vaccinaziun.

Tge pleda persuerter?

La populaziun è daventada pli mobila ils ultims decennis. Perquai sa derasan las malsognas pli spert. En cas da malsognas privlusas sco «Sars» duain las autoritads avair instruments per agir ad uras. In auter champ problematic èn las resistenzas cunter antibiotica. Quellas duain vegnir survegliadas e cumbattidas sistematicamain grazia a novas disposiziuns legalas per ch'ils medicaments na perdian betg l'effect cunter malcostas, meninghitis ed autras malsognas.

In ulteriur problem ch'ils adherents vulan cumbatter cun la revisiun èn las infecziuns en ospitals. In studi ha calculà che 70 000 personas survegnan mintg'onn ina infecziun en ospitals svizzers. Quai chaschuna radund 2000 mortoris e custa 240 000 milliuns francs.

Suandantas partidas dian «gea» a la lescha: pbd, pcd, pld, ps, verds e verd-liberals.

«Gia per ina gripa stagiunala vegnia quai a dar in obligatori da vaccinar la populaziun pertutgada», di cusseglier naziunal Lukas Reimann (pps/SG).

Tge pleda encunter?

La lescha cuntegna blers paragrafs da gummì, dian ils adversaris. Las autoritads statalas tendeschian da survilar smanatschas sco la gripa d'utschels u la gripa da portgs. Perquai existia il privel ch'il stadi relaschia memia spert mesiras da sforz. Crititgà vegn era che la lescha delegheschia la definiziun da «situaziuns spezialas» a l'Organisaziun mundiala da sanadad (WHO).

La pli gronda tema han ils adversaris dentant ch'il stadi sforzia gruppas periclitadas – per exempel uffants, vegls u tgirunzas – da laschar virolar. In ulteriur punct: La lescha perscriva ch'il stadi cuvria ils donns entras medicaments u vaccinaziuns ch'èn vegnids ordinads en situaziuns extraordinarias. Quai saja protecciunissen da l'industria farmaceutica e chaschunia custs stravagads, vegn reclamà.

La pps s'exprima cunter la lescha.

«Ils ultims onns è il mund sa midà e nus essan confruntads cun malsognas novas», di cusseglier federal Alain Berset.

... midar la lescha da lavur

Da tge sa tracti?

Il parlament vul modifitgar la lescha da lavur per che shops da tancadis possian vender rauba l'entira notg. La midada vala per tancadis sper autostradas u sper vias principalas cun bler traffic. Piras gruppaziuns han prendì il referendum per tema ch'il scumond da lavurar la notg svaneschia pass per pass. Sper la ps ed ils verds battan era las baselgias, ils sindicats e medis da lavur encunter questa liberalisaziun.

Fin uss datti radund 24 tancadis che han avert tutta notg. 19 da quests tancadis sa chattan sper autostradas, 5 sper vias principalas. Ils tancadis dastgan vender l'entira notg benzin ed offrir café e sandwiches als passants. Fin uss è dentant scumandà d'era vender la notg – da l'ina fin las tschintg la damaun – rauba sco pasta da dents u mangiativas. Entras la midada da la lescha da lavur daventass quai pussaivel.

Tge pleda persuerter?

Ils tancadis pertutgads sa chattan da preschent en ina situaziun in pau curiusa. Suentar mesanotg vi ston els cuvri giu il sortiment ed i dat reglas cumplitgadas tge ch'ins dastga anc vender enfin las tschintg la damaun e tge betg: Igl è per exempel lubì da vender singulas gervosas, ma in entir sixpack è scumandà. Savens n'han passants nagina chapientscha per tals cumplitgims.

Suentar la midada da la lescha pudessan ils tancadis laschar avert il shop l'entira notg. Tuttina datti restricziuns che n'èn però betg precisas: Ils tancadis dastgan vender mo tanta rauba sco ina persona po purtar ed i dastga esser mo rauba dal basegn fundamental. Sco gia ditg: La liberalisaziun pertutga sulet tancadis sper autostradas u vias principalas cun bler traffic.

Suandantas partidas beneventan la midada: pbd, pcd, pld, pps e verd-liberals.

«La regla vertenta na cuntenta betg», di cusseglier federal Johann Schneider-Ammann.

Tge pleda encunter?

Lavur da notg è lubida oz mo en cas excepziunals. Fin uss è ella scumandada en il commerzi da detagl. Per ils adversaris munta la midada l'entschatta d'ina liberalisaziun totala. Els teman ch'ins augmentia las uras d'avertura per negoziis e ch'i crodia cun il temp il scumond da vendita da la dumengia. Leschas e messadis per quest intent èn gia intradads.

En la vendita lavuran passa 200 000 dunnas. Ellas han gia uss fadia da metter lavur e famiglia sut in tetg. Las pajas da vendidras èn savens in toc sut 4000 francs.

Passa 1000 shops da tancadis datti en Svizra. Tgenins tancadis che dastgassan suenter ina midada laschar avert lur shops n'è betg cler, damai che l'expressiun «tancadis sper vias principalas cun bler traffic» n'è betg precisa.

Suandantas partidas refusan la midada: ps e verds.

«La notg e la dumengia èn nossas», dian vendidras che s'engaschan per in «na».

... l'iniziativa cunter il servetsch militar obligatori

Da tge sa tracti?

(anr/vi) Ozendi è mintga um svizzer obligà da prestar servetsch militar u almain servetsch civil. Quai prescriva la constituziun. Las dunnas pon far militar a moda facultativa. La Gruppa Svizra senza armada (GSoA) vul midar quai ed ha inoltrà sia iniziativa cunter il servetsch militar obligatoric cun 107 000 suttascripziuns. La disposiziun principala da l'iniziativa di: «Nagin na po vegnir obligà da far servetsch militar.» Plinavant pretendia l'iniziativa cumpensaziuns adequatas per quels che fan militar. Ils iniziants giavischan che l'armada sa cumponia da voluntaris. Quant gronda che questa armada duai esser lascha l'iniziativa avert. Ina varianta pussaivla fiss er in'armada professionala. Per gliez duvrassi anc in'ulteriura midada da la constituziun che preveda fin uss ina armada svizra da milissa.

Tge pleda persuerter?

L'armada svizra sa cumpona da 120 000 schuldads activs ed 80 000 reservists. Cumpareglià cun auters pajais ha la Svizra in'armada enorm gronda. Quai chaschuna custs ed ineffizienzas. Plinavant adempleschan mo pli 30 pertschient dals umens in servetsch cumplain.

Blers schuldads fan militar senza motivaziun e mo perquai ch'els ston. In'armada da voluntaris pudess cuntanscher ina meglra qualitad da furmaziun. Plinavant pudessan ins, sche mo paucs fan militar, porcher a la schuldada ina paja andanta.

Ils ultims onns han quasi tuts pajais da l'Europa midà sistem ed introduci armadas voluntarias. En Germania han ins aboli il 2011 l'obligaziun da servetsch senza che quai avess bittà undas politicas.

Suandantas partidas dian «gea»: ps, verds ed ils Giuvens liberals dal Grischun.

«L'iniziativa vul simplamain organisar auter l'armada», di cusseglier naziunal Andreas Gross (ps/ZH).

Tge pleda encunter?

Tuttas partidas burgaisas s'expriman cunter l'iniziativa – danor intginas secziuns giuvnas. Ils adversaris da l'iniziativa han tema che la segirezza da la Svizra saja periclitada sche l'armada sa cumpona da voluntaris u da schuldada da professiun. Els dubitan ch'ins chattass avunda voluntaris per mantegnair in'armada.

Savens vegn fatg attent sin aspects socials: En l'armada emprendia la schuldada d'enconuscher glieud dad autras parts da la Svizra. Ils recruta vesian autras cuntradas ed auters chantuns – regiuns ch'els na visittass uschiglio mai. L'armada procura uschia per ina tscherta coesiun naziunala che gress a perder cun in'armada da voluntaris.

Suandantas partidas dian «na»: pbd, pcd, pld, pps e verd-liberals.

«Ils voluntaris n'èn betg adina ils meglers», di brigadier Lucas Caduff.